

LAUSUNTO

Helsinki 30.9.2022

Viite: VN/22816/2022

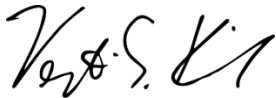
Asia: Lausunto valtioneuvoston luonnoksesta asetukseksi hyvinvointialueiden varautumisesta häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveystieteellinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 240 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäsenenä yli 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja: erityisasiantuntija Minttu Ojanen, minttu.ojanen@soste.fi

erityisasiantuntija Simo Rissanen, simo.rissanen@soste.fi

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

SOSTE kannattaa asetusehdotusta, jolla yhtenäistetään sosiaali- ja terveydenhuollon varautumistoimia hyvinvointialueilla ja parannetaan sosiaali- ja terveydenhuollon kriisinkestävyyttä osana kansallista kokonaisturvallisuutta. Koronapandemia osoitti, että varautuminen ja kapasiteetin nostaminen ja uudelleen kohdentaminen edellyttävät valtakunnallisesti suunniteltuja ja alueiden välillä yhteen sovitettuja toimenpiteitä.

Varautuminen sosiaali- ja terveystalouden työvoiman saatavuuteen

Koronapandemia on vaikuttanut monin tavoin sote-palvelualan työvoimaan. Muutokset sote-alan työvoiman kysynnässä ovat olleet ennennäkemättömän nopeita ja suuria. Sote-alan työvoiman saatavuus tulevaisuudessa näyttää haasteelliseksi. Digitalisaatio, joka eteni sote-palveluissa koronapandemian myötä, tarjoaa aivan uudenlaisia näkymiä, mutta synnyttää myös uusia osaamistarpeita. Keskeisintä työvoiman saatavuuden parantamiseksi on huomion kiinnittäminen alan vetovoiman ja työolojen parantamiseen. (Tevameri, 2021.) *SOSTE katsoo, että sote-alan työvoiman saatavuus on hyvinvointialueiden toiminnan kannalta niin oleellinen kysymys, että toimenpiteet saatavuuden parantamiseksi tulisi aloittaa välittömästi järjestämisvastuun siirtyessä alueille vuoden vaihteessa. Hyvinvointialueiden tulisi laatia suunnitelma sen varalle, ettei sote-alan henkilöstöä ole saatavilla vaaditun palvelutason ylläpitämiseksi.*

Varautuminen ilmastonmuutoksen seurauksiin

SOSTE pitää niin ikään tärkeänä, että hyvinvointialueiden varautumista koskevassa perusteluistiossa on nostettu esiin ilmastonmuutoksen aiheuttamat seuraukset. Hyvinvointialueiden tuleekin huomioida varautumisessa kattavasti erilaiset ilmastonmuutoksen terveysriskit, joita Sosiaali- ja terveysministeriö (Meriläinen ym., 2021) on selvittänyt laajasti. On hyvä huomioida, että ilmastonmuutoksen seuraukset linkittyvät samalla myös moneen muuhun yhteiskunnalliseen uhkaan kuten disinformaatioon sekä yhteiskunnan polarisaatioon (Hakala ym., 2021).

Ilmastonmuutoksen aiheuttamat terveysuhkat kohdistuvat erityisesti heikoimmassa asemassa oleviin, joilla ei esimerkiksi varallisuuden tai terveydentilansa vuoksi ole mahdollisuutta varautua ilmastonmuutoksen seurauksiin. Näitä seurauksia ovat esimerkiksi sään ääri-ilmiöt, kovat helteet sekä tautien lisääntyminen. *SOSTE pitää tärkeänä, että hyvinvointialueiden varautumisessa huomioidaan haavoittuvat ryhmät ja varmistetaan heidän hyvinvointinsa riittävän aikaisessa vaiheessa.* Ilmastonmuutoksen vaikutuksiin liittyy epävarmuuksia, minkä vuoksi niihin varautuminen edellyttää riittävää tilannekuvan ylläpitoa ja päivittämistä. *SOSTE toivookin, että osana esityksen toimeenpanoa varmistetaan, että hyvinvointialueilla on riittävä asiantuntemus ja ymmärrys ilmastonmuutoksen vaikutuksista terveyteen.*

Sosiaali- ja terveysalan järjestöjen rooli varautumisessa

SOSTEn toukokuussa 2022 tekemässä selvityksessä valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöistä **30%** arvioi, että voisi toimia valmiusjärjestönä tai tarvittaessa tukea valmiusjärjestöjen toimintaa terveystilanteisiin uhatessa. Kyselyn vastaajina oli 217 valtakunnallista SOSTEn jäsenjärjestöä, ja vastaajien osuus oli 70%.

SOSTE esittää tekstimuutoksia seuraaviin asetuseräluonnoksen kohtiin:

1§ Valmiussuunnittelu

...

4) suunnitelmat yhteistyön toteutuksesta viranomaisten, yksityissektorin ja ~~kolmannen sektorin~~ **järjestöjen, uskonnollisten yhteisöjen tai muiden vastaavien toimijoiden** kanssa häiriötilanteisiin varautumisessa ja hoitamisessa;

SOSTE esittää, että termi ”kolmas sektori” avataan tarkemmin myös pykälätekstissä kuten perustelumuiotiossa on tehty. Perustelu: Kolmas sektori on niin ympäröivä termi, ettei se anna selkeää ohjetta kenen kanssa yhteistyötä tulisi tehdä.

3§ Valmiuden ja varautumisen yhteen sovittaminen

... Yhteistyöryhmässä tulee olla perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, sosiaalihuollon edustus ja asiantuntemusta ainakin kuntien ympäristöterveydenhuollosta, ja hyvinvointialueen pelastustoimesta **ja sosiaali- ja terveysalan järjestöistä.**

SOSTE esittää, että alueellisessa yhteistyöryhmässä tulee olla myös sosiaali- ja terveysalan järjestöjen edustus.

4§ Yksityisten palveluntuottajien varautumisessa

Hyvinvointialueen tulee laatiessaan sopimuksia sen järjestämisvastuulla olevasta toiminnasta yksityisten palveluntuottajien tai **sosiaali- ja terveysalan järjestöjen kanssa** sopia tilannekuvan ylläpitämisestä ja välittämisestä hyvinvointialueen lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon valmiuskeskukselle sekä ilmoitusmenettelystä häiriötilanteissa. Hyvinvointialueen tulee edellyttää palveluntuottajalta suunnitelmaa valmiudesta ja jatkuvuudenhallinnasta.

SOSTE esittää, että pykälätekstissä tulisi mainita yksityisten palveluntuottajien lisäksi myös sosiaali- ja terveysalan järjestöt, joiden toiminta sijoittuu palvelutuotannon ja vapaaehtoistoiminnan välimaastoon. Tällaisella järjestölähtöisellä auttamistoiminnalla (esim. Kriisikeskukset) saattaa olla oleellinen rooli häiriötilanteissa.

Lähteet:

Hakala, Emma; Erkamo, Sanna; Pyykönen, Juha; Tuomenvirta, Heikki; Tynkkynen, Oras; Berninger, Kati; Vihma, Antto. (2021). Ilmastonmuutos ja turvallisuus. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:52. Valtioneuvosto. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163384>

Meriläinen, Päivi; Paunio, Mikko; Kollanus, Virpi; Halonen, Jaana; Tuomisto, Jouni; Virtanen, Suvu; Karvonen, Sakari; Hemminki, Elina; Kuusipalo, Heli; Koivula, Riitta; Mäkelä, Henna; Huusko, Sari; Voutilainen, Liina; Huldén, Lena; Raulio, Susanna; Keskimäki, Ilmo; Partonen, Timo; Mänttari, Satu; Viitanen, Anna-Kaisa; Kangas, Pauliina; Sarlio, Sirpa; Lyyra, Krista; Viljamaa, Seija; Mukala, Kristiina. (2021). Ilmastonmuutos sosiaali- ja terveyssektorilla – Sosiaali- ja terveysministeriön ilmastonmuutokseen sopeutumisen suunnitelma (2021–2031). Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2021:20. Sosiaali- ja terveysministeriö. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163160>

Tevameri, Terhi. (2021). Katsaus sote-alan työvoimaan: Toimintaympäristön ajankohtaisten muutosten ja pidemmän aikavälin tarkastelua. TEM toimialaraportit 2021:2. Työ- ja elinkeinoministeriö. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162852>

SOSTE